

Lausunto

15.10.2021

Asia: VN/24936/2021

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (viides kierros)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SOSTE puoltaa periaatteessa pandemiasta johtuneista rajoituksista eniten kärsineiden yritysten jatkotukea. Suhtaudumme kuitenkin lakiesitysluonnoksen mukaiseen toteuttamistapaan varauksellisesti.

Lakiesitysluonnoksen mukaan kustannustukilakiin lisättäisiin uusi kustannustuen muoto, joka kohdistettaisiin erityisesti matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrityksille sekä muiden toimialojen yrityksille, joihin tai joiden keskeiseen asiakaskuntaan on kohdistunut julkisoikeudellinen pandemiaan liittyvä rajoitus.

Käytännössä kyse ei ole voimassa olevan lain mukaisten tukimuotojen täydentämisestä, vaan nyt ehdotettu tukimuoto tulisi korvaamaan nykyisen kustannustukilain mukaiset tuet, koska voimassa olevan lain mukaisten tukien hakuajat ovat päättyneet eikä niitä enää esitetä jatkettavaksi. Ainoa edelleen avoin hakuaika näyttäisi koskevan pienten yritysten sulkemiskorvausten hakua siinä tilanteessa, että ne vielä uudestaan määrättäisiin suljettavaksi tartuntatautilain 58 g §:n nojalla. Tämänkin pykälän voimassa olo on päättymässä 31.12.2021.

Lakiesitysluonnoksen mukaan nykyisen kustannustukilain voimassa oloa siis jatkettaisiin, vaikka siihen kirjatut tuet eivät enää olisi haettavissa. Haettavissa olisi käytännössä ainoastaan uusi ehdotetun 5 e §:n mukainen tuki, jonka myöntämisen kriteerit poikkeavat olennaisesti nykyisen lain tukien myöntämisen kriteereistä.

Koska sekä tuen edellytyksiä että kohdetta ollaan olennaisesti muuttamassa, esitämme, että nykyisen kustannustukilain muutossäädöksen sijaan jatkotuesta säädettäisiin erillinen laki. Tämä olisi

perusteltua myös siksi, että kustannustukilakia on reilun vuoden sisällä muutettu jo neljä kertaa ja voimassa olevat säännökset kaikkine pykäläviittauksin esitettyine poikkeuksineen pitää poimia viidestä eri laista. Jälleen yhden muutoslain lisääminen tähän joukkoon ei mielestämme ole perusteltua. Uusi, erillinen laki selkeyttäisi tilannetta. Vaihtoehtoisesti lakiesitykseen olisi ainakin syytä liittää esitettävän lain teksti kokonaisuudessaan eli alkuperäisen lain, siihen jo tehtyjen ja nyt esitettävien muutosten konsolidoitu versio.

Lakiesitysluonnoksen mukaan vaatimus toimialakohtaisesta 10 prosentin liikevaihtopudotuksesta poistettaisiin. Tukeen lähtökohtaisesti oikeutetut toimialat listattaisiin asetuksen sijaan suoraan laissa eli ehdotetussa uudessa 5 e §:ssä. Kyseinen lista kattaa vain majoitus- ja ravitsemistoiminnan, taiteet, viihde-, urheilu-, huvi- ja virkistystoiminnan. Näillä aloilla toimivat yritykset, joiden liikevaihto oli kesä-syyskuun 2021 välille sijoittuvalla pandemiakaudella yli 30 prosenttia pienempi kuin vastaavalla kaudella vuonna 2019, olisivat oikeutettuja tukeen.

Toisaalta tuki ei enää olisi sidottu juuri listattuihin toimialoihin. Myös muulla toimialalla toimiva yritys, jonka liikevaihto oli esitetyllä pandemiakaudella yli 30 prosenttia pienempi kuin vuoden 2019 vertailukaudella, olisi oikeutettu tukeen, jos se voi osoittaa pudotuksen johtuneen yritykseen tai sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta, pandemian torjuntaan liittyvästä rajoituksesta.

Nyt ehdotetussa lakipykälässä listatuista 36 toimialasta 28 kuuluu niihin viimeisimmällä tukikierroksella asetuksessa listattuihin toimialoihin, joilla 10 prosentin liikevaihtopudotus oli toteutunut. Näiden alojen osalta muutos ei vaikuttaisi suurelta. Perustellusti voidaan kuitenkin kysyä, onko kyseisten toimialojen listaamiselle – ja muiden toimialojen jättämiselle listan ulkopuolelle - muuta perustetta kuin yleisluontoinen käsitys siitä, että juuri nämä alat ovat eniten kärsineet rajoituksista viime kuukausina. Myös sosiaali- ja terveysalalla on liiketoimintamalleja, jotka perustuvat ihmisten kohtaamiseen ja jotka siksi ovat alttiita pandemian hallinnasta johtuville toimenpiteille, mutta ilmeisesti niiden ottamista mukaan listalle ei ole edes harkittu. Katsomme, että listausratkaisun perusteet tulisi selvittää ja perustella paremmin, lähtökohtana eri toimialojen yhdenvertainen kohtelu.

Listattujen toimialojen ulkopuolelle jäävien yritysten osalta näemme pulmallisena erityisesti ehdotetun 5 e §:n 4 momentin, jonka mukaan yritykselle voidaan myöntää kustannustukea, jos se voi hakemuksessaan osoittaa liiketoimintansa kärsineen sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta pandemian torjuntaan liittyvästä rajoituksesta ja yrityksen liikevaihto on siksi laskenut yli 30 prosenttia. Ymmärrämme ehdotetun säännöksen tavoitteen, mutta emme pidä muotoilua lakiteknisesti tyydyttävänä.

Ensinnäkään julkisoikeudellisia rajoituksia ei tietävästi ole kohdistettu ihmisiin tai ihmisryhmiin, vaan ainoastaan yrityksiin ja muihin yhteisöihin. Toiseksi, rajoitustoimien vaikutukset voivat

kohdistua ihmisiin, mutta se, millä tavoin näitä vaikutuksia voitaisiin ja tulisi arvioida ehdotetun säännöksen näkökulmasta, jää kovin avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi.

Lakiesitysluonnoksen perustelujen mukaan ”[k]eskeiseen asiakaskuntaan kohdistetusta julkisoikeudellisesta rajoitustoimesta olisi kyse esimerkiksi silloin, kun taksiliiketoimintaa elinkeinonaan harjoittavalla yrityksellä ei ole ollut asiakkaita ravintolayrityksiin kohdistettujen julkisoikeudellisten rajoitusten johdosta”.

Jo esimerkistäkin ilmenee, että kyseiset rajoitukset ovat kohdistuneet ravintolayrityksiin, eivät sanottuun asiakaskuntaan. Välilliset vaikutukset voivat ulottua asiakkaiden kautta aina taksiliiketoiminnan harjoittajaan saakka, mutta miten tällainen vaikutusketju on tarkoitus osoittaa? Voidaanko vain olettaa, että taksiliiketoiminnan harjoittajan asiakaskunta koostuu pääosin ravintoloiden asiakkaista? Tai riittääkö yrityksen tai yrittäjän omaan kokemukseen perustuva ilmoitus? Paljon näyttäisi jäävän riippuvaiseksi tuen myöntäjän omista näkemyksistä. Katsomme, että tätä säännöstä on syytä harkita ja muotoilla uudelleen ja että sen perustelut kaipaavat täydentämistä.

Väätäjä Kirsi
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry